

Priprema kolegijalnog opažanja nastave

Već smo se zapitali tko treba organizirati kolegijalno opažanje – institucija ili pojedinci. Nema nikakve zapreke da pojedini nastavnik pozove kolegu/kolegicu na svoju nastavu pa da tu nastavu kasnije zajednički prokomentiraju. Međutim, ukoliko želimo sustavan i dugoročno održiv pristup, onda je ta organizacija posao uprave visokoškolske institucije (prodekana/ice za nastavu/ kvalitetu, Povjerenstva za kvalitetu i dr.).

U procesu pripreme kolegijalnog opažanja treba donijeti niz odluka i odgovoriti na šest ključnih pitanja (Hitchens, 2014):

1. **Zašto? Koja je svrha opažanja nastave?**

Organizator treba poslati jasnu poruku koja je svrha međusobnog posjećivanja kako bi svima uključenima u opažanje to bilo jasno. Naime, nastavnici će se nužno pitati je li svrha procijeniti njihov rad zbog institucijskog osiguranja kvalitete ili poboljšati poučavanje kroz zajedničko učenje. Nemoguće je odjednom ostvariti oba cilja, a pokušaji da se to učini mogu samo dovesti do frustracije i nezadovoljstva. Također je važno da opažanje ne bude obvezno, već izbor i odluka uključenih nastavnika (Napier i sur., 2014)

2. **Što će se opažati?**

Nastava je složen proces koji započinje pripremom nastavnika, nastavlja se izvedbom nastavnog sata, ali često tu ne završava, nego nastavnik čita studentske zadaće proistekle iz aktivnosti na satu. Opažač i opažani će odlučiti što će sve opažanje obuhvatiti, ali priprema sata i izvedba će svakako biti uključeni.

No, ostaje otvorenim pitanje što na nastavi opažati. Bezinović i suradnici (2012) u predtercijarnom obrazovanju predlažu sljedeće elemente na koje se opažanje može posebno fokusirati:

- organizacija i struktura nastavnog sata
- metode/pristup, korištenje tehnologije u nastavi
- jasnoća prezentacije i objašnjavanja
- stil poučavanja, entuzijazam i energija
- ritam i dinamika nastave
- opće ozračje i disciplina u razredu
- interakcija s učenicima, neverbalna komunikacija
- sudjelovanje i angažman učenika
- prilagodba poučavanja s obzirom na individualne razlike među učenicima
- poticanje viših kognitivnih procesa kod učenika
- metakognitivno znanje i vještine
- vrednovanje truda i postignuća učenika
- formativno vrednovanje i motiviranje učenika.

Ono što smatramo važnim treba unaprijed jasno dogovoriti pa to, primjerice, mogu biti sljedeći elementi:

- ishodi i struktura izlaganja
- poticanje aktivnog učenja
- prilagodba različitim studentima
- poučavanje strategija učenja
- učinkovita organizacija rada
- komunikacija sa studentima
- motiviranje studenata
- klima za učenje.

Također treba usuglasiti načine bilježenja opaženog ponašanja – hoće li to biti kratke bilješke, ček liste, skale procjene ili štogod drugo.

3. *Tko će biti opažač?*

Kako bi sam proces opažanja bio što bezbolniji, a moć bila u rukama opažanog, u slučaju kolegijalnog opažanja najčešće opažani bira tko će mu biti opažač. No, ima i slučajeva u kojima institucija odlučuje o opažaču. Postoje i dvojbe treba li opažač biti iste struke pa da bolje razumije sadržaj nastave ili može biti stručnjak drugog profila koji će se više usmjeriti na način poučavanja. Ta dilema može se riješiti tako da istom nastavniku jednom opažač bude stručnjak iz istog područja, a pri sljedećem opažanju nastavnik iz sasvim drugog područja (Cosh, 1998). Prednost sustručnjaka su znanja u području pa može upozoriti na moguća poboljšanja sadržaja. No, s druge strane, stručnjaci u istom području najčešće rabe iste metode pa netko nov, izvan područja, može dati dobre sugestije za nove metode i tehnike. Također treba odlučiti hoće li opažač biti netko iste profesionalne razine kao i nastavnik koji izvodi nastavu ili će to biti po statusu stariji član akademske zajednice. Obje opcije imaju i prednosti i nedostatke – vjerojatnije je da ćemo s vršnjakom otvorenije komunicirati, ali, s druge strane, iskusniji opažač može potaknuti neka pitanja i teme koje će mlađi previdjeti. Vrlo je važno da opažač zna dati dobru, konstruktivnu povratnu informaciju.

4. *Kako će se opažanje provoditi?*

Najčešće je riječ o unaprijed usuglašenim koracima cijelog postupka, ali organizator mora biti siguran da je i opažaču i opažanom jasno koja je svrha, što će se i kako opažati. Zato je važno da svi koji sudjeluju u kolegijalnom opažanju budu prikladno educirani kroz radionice i da se prije samog postupka razjasne sve eventualne nejasnoće. Osim konkretnih postupaka kroz edukaciju, treba razjasniti da su opažač i opažani ravnopravni partneri u procesu, bez obzira na različitost statusa, godina, roda, reputacije. Riječ je o zajedničkom učenju te uloga opažača nije da nudi rješenja iz pozicije onog koji zna već da postavlja pitanja koja pomažu refleksiju.

U samoj provedbi kolege se moraju konkretno dogovoriti kada i kako će se susresti prije opažanja, ima li opažani prijedlog na čemu bi moglo biti težište opažanja, kada će se i gdje susresti nakon opažanja. Pritom treba uskladiti ionako krcate akademske rasporede, a organizator/uprava može postaviti i neke svoje zahtjeve – primjerice da opažanje treba obaviti u zimskom semestru.

5. **Koja će biti forma izvještaja?**

Formu izvještavanja treba dogovoriti unaprijed na radionici za sudionike kolegijalnog opažanja. Treba odlučiti hoće li, primjerice, biti riječ o kratkim slobodnim bilješkama opažača ili o skali procjena uz dodatnu pisanu elaboraciju. Prema Hitchensu (2014), unaprijed treba jasno definirati da su izlazni izvještaji vlasništvo opažanog – on odlučuje kako će ih koristiti i kome će ih pokazati, a ako je riječ o nekoj službenoj uporabi, za nju treba i suglasnost opažača. S druge strane, ako će izvještaje opažača i opažanog u modelu kolegijalnog opažanja koristiti i neko fakultetsko tijelo ili uprava u svrhu edukacije ostalih nastavnika, to unaprijed treba jasno definirati – mora biti unaprijed jasno rečeno opažaču i opažanoj osobi te mora biti dogovoren način: anonimno ili ne. Kad je riječ o evaluacijskom modelu, očito je da će izvještaj opažača biti dostupan tijelima institucije (dekanu, prodekanu za nastavu, povjerenstvu za kvalitetu, fakultetskom vijeću).

6. **Što dalje?**

Prvi korak je da opažani odluči što mu je od povratnih informacija korisno i kako će to uporabiti za poboljšanje poučavanja. Promjene nisu obveza već slobodna odluka nastavnika. Kroz isti proces prolazi i opažač – naime, i on je opažajući tuđu nastavu nešto naučio i može poboljšati vlastitu nastavu. Drugi mogući korak je međusobna podjela iskustava većeg broja nastavnika – članova grupe (katedre, odsjeka, sličnih studijskih smjerova), što može dovesti do poboljšanja nastave, ali i do poboljšanje samog procesa kolegijalnog opažanja. Također, jedan od mogućih ishoda kolegijalnog opažanja prikupljanje je primjera dobre prakse i njihova diseminacija ostalim nastavnicima.